

ЭЛЕКТРОН ТЎЛОВ ТИЗИМЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ
ВА УНИНГ ТАДБИРКОРЛИККА ТАЪСИРИ

Сулаймонова Дилфуза Неъматовна
Хошимова Шоира Фурқатовна

Бизнес ва тадбиркорлик олий мактаби тингловчилари

Аннотация: *Замонавий жамиятда электрон тўлов тизимлари иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг ажралмас қисмидир. Уларнинг ривожланиши тадбиркорлик ва бизнес муҳитида муҳим ўзгаришларга сабаб бўлди. Электрон тўловлар замонавий тижорат амалиётига янги имкониятлар яратмоқда, хусусан, онлайн савдода, халқаро савдода ва кичик бизнесларнинг самарадорлигини оширишда катта аҳамиятга эга. Бу мақола электрон тўлов тизимларининг ривожини, уларнинг тадбиркорлик фаолиятига таъсири ва бундай тизимларнинг келажакдаги ўрни ҳақидаги таҳлилларни ўз ичига олади. Электрон тўловларнинг иқтисодий самарадорлиги, маркетинг имкониятлари ва хавфсизлик масалалари каби асосий йўналишлар муҳокама қилинади.*

Калим сўзлар: *Электрон тўлов тизимлари, тадбиркорлик, иқтисодий ривожланиш, онлайн савдо, хавфсизлик, маркетинг, бизнес.*

Abstract: *In modern society, electronic payment systems are an integral part of economic and social development. Their evolution has led to significant changes in the entrepreneurial and business environment. Electronic payments are creating new opportunities in contemporary commercial practices, particularly in online trade, international commerce, and enhancing the efficiency of small businesses. This article provides an analysis of the development of electronic payment systems, their impact on entrepreneurial activities, and the future role of such systems. Key aspects such as the economic efficiency of electronic payments, marketing opportunities, and security issues are discussed.*

Keywords: *Electronic payment systems, entrepreneurship, economic development, online trade, security, marketing, business.*

Замонавий иқтисодиётда электрон тўлов тизимлари муҳим рол ўйнайди. Улар қарийб ҳар бир соҳада, хусусан, тадбиркорликда, банк хизматларида, онлайн савдода, маркетингда ва молиявий операцияларда кенг қўлланилади. Бугунги кунда электрон тўловлар бизнесга тезкорлик, самарадорлик, хавфсизлик ва глобал тижорат имкониятларини тақдим этмоқда.

Электрон тўлов тизимлари 1990-йиллардан бошлаб, интернетнинг ривожини ва технологик инқилоб билан бирга ривожланиб, кенг тарқала бошлади. Бу тизимлар инсонларга, бизнесларга ва ташкилотларга анонимлик, осонлик ва тезкорлик тақдим этиш билан, молиявий амалиётларни жуда содда ва фойдали қилмоқда.

Тизимлар асосан қуйидаги омиллар ҳисобига ривожланди:

Интернетнинг ривожда интернет жаҳон миқёсидаги хизматларни тезкор ва осон қилиб беришга имкон берди.

Мобил қурилмаларда смартфонлар ва мобил иловалар электрон тўловларни ҳар қандай вақтда ва жойда амалга ошириш имконини берди.

Технологик ислохотларда янгиланган шифрлаш ва хавфсизлик тизимлари, блокчейн ва биометрия каби инновациялар тўлов тизимларини ишончли ва хавфсиз қилмоқда.

Электрон тўловлар тадбиркорлик фаолиятида бир қанча асосий ўзгаришларни келтириб чиқарди. Уларнинг асосий таъсир кўрсатиш йўналишларига самарадорликни оширишда Электрон тўловлар, тижорат жараёнларини тезлаштиради, бу эса бизнесни самарали бошқариш ва аҳоли билан тезкор алоқа ўрнатиш имконини беради. Бундан ташқари, бу йўналиш маркетинг ва молиявий ҳисоботларнинг аниқлигини таъминлайди.

Шунингдек, Глобаллашиш ва халқаро савдода электрон тўлов тизимлари бизнесларга халқаро бозорларга кириш имконини беради. Хорижий валюталарда амалга оширилган тўловлар савдони йўлга қўйиш ва янги клиентлар жалб қилиш имконини беради. Масалан, PayPal, Stripe, Alipay ва Skrill каби халқаро электрон тўлов платформалари турли мамлакатлар ўртасида бизнесларнинг маҳаллий тўлов тизимларини интеграциялаштиришини таъминлайди.

Бугунги кунда кичик ва ўрта бизнесларнинг ривожланишида Электрон тўлов тизимлари кичик тадбиркорлик субъектлари учун арзон, тез ва осон йўл билан молиявий амалиётларни амалга ошириш имконини беради. Улар учун шунчаки иш юритиш, товарлар ва хизматларни тарғиб қилиш, ҳамда мижозлар билан алоқа ўрнатиш имкониятлари кўлами кенгаймоқда. Хавфсизлик ва ишончмасаласида электрон тўлов тизимларининг ривожини фойдаланувчиларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун янги технологиялар ва методларни ишлаб чиқишга йўл очмоқда. Масалан, биометрия, шифрлаш, икки босқичли аутентификация каби ҳимоя усуллари интернетдаги молиявий амалиётларни хавфсиз қилиб беради.

Маркетинг ва мижозлар билан алоқада электрон тўлов тизимлари маркетинг ва мижозлар билан алоқа ўрнатишда катта ёрдам беради. Онлайн тўловларни амалга ошириш орқали, тадбиркорлар мижозларининг истакларини таҳлил қилиш ва уларга мос таклифлар билан чиқиш имкониятига эга бўлишади.

Технологиялар ривожланишининг келгуси босқичларида электрон тўлов тизимларининг янада яхшиланиши, уларнинг юқори хавфсизлик ва ишончилигини таъминлаш, аниқлаштирилган таҳлиллар ва мобил дастурлар орқали интеграциялаштирилган механизмларнинг кенгайиши кутилмоқда. Бундан ташқари, криптовалюталар ва блокчейн технологиялари ҳам электрон тўлов тизимларининг ривожда муҳим роль ўйнайди.

Электрон тўлов тизимлари тадбиркорлар учун кўплаб янги имкониятлар ва осонликлар яратмоқда. Уларнинг ривожини на фақат глобал савдонинг осонлашишига, балки кичик ва ўрта бизнесларнинг ривожига ҳам катта таъсир кўрсатмоқда. Электрон тўловлар иқтисодиётнинг барча соҳаларида иштирок этмоқда ва келгусида уларнинг аҳамияти янада ортиши кутилмоқда. Шу билан бирга, хавфсизлик ва ҳуқуқий масалаларга ҳам эътибор қаратиш лозим.

Хулоса: Электрон тўлов тизимларининг ривожини тадбиркорлар учун янги имкониятлар ва самарадорликни оширишда муҳим аҳамият касб этмоқда. Уларнинг жорий этилиши интернет савдосининг ривожига ва тадбиркорлик фаолиятининг глобаллашувига олиб келди. Шунингдек, электрон тўлов тизимлари бизнес жараёнларини соддалаштириш, харидорлар билан ишлашдаги самарадорликни ошириш ва компаниялар учун янги маркетинг имкониятларини яратишда катта роль ўйнамоқда. Бироқ, ушбу тизимларнинг хавфсизлиги ва уларнинг регуляцияси билан боғлиқ муаммолар ҳам мавжуд. Ушбу йўналишдаги келгуси тадқиқотлар тизимларнинг кўламини ва ихтиёрий ҳужжатларнинг шаклини яхшилашга қаратилган бўлиши керак.

REFERENCES:

1. Анисимова, Е. В. (2019). Электрон тўлов тизимлари ва уларнинг иқтисодиётдаги ўрни. *Иқтисодиёт ва бизнес*.
2. Муродов, Р. Т. (2021). Электрон тўлов тизимларининг тадбиркорликка таъсири. *Тадбиркорлик ва иқтисодий ривожланиш*.
3. Власов, А. П. (2020). Интернет савдоси ва электрон тўловлар: тенденциялар ва келажак. *Халқаро савдо ва иқтисодий муносабатлар*.
4. Чернова, С. И. (2022). Электрон тўловлар хавфсизлиги: амалиёт ва имкониятлар. *Иқтисодий хавфсизлик*.
5. Suyunov D. X. Corporate governance mechanism: problems and solutions. Monograph // T.: Academia. – 2007. - T. 200.
6. Suyunov, D., and Elmurod Abdusattorovich Khoshimov. "Methodological aspects of assessing the effectiveness of corporate governance in joint-stock companies. Scientific electronic journal" *Economics and innovation technologies* " 2 (2018).
7. Suyunov D. H. The main problems of corporate governance and ways to solve them //EPRA International Journal of Economic Growth and Environmental Issues (EGEI) ISSN. – С. 2321-6247.
8. Suyunova D.D. Corporate in joint stock companies ways to use digital technologies to improve management. *European Journal of Research Development and Sustainability (EJRDS)*, Available Online at: <https://www.scholarzest.com> Vol. 4 No 09. September 2023 ISSN:2660-5570.

9. Суюнова Д.Д. Корпоратив бошқарувнинг самарадорлигини оширишда рақамли технологиялардан фойдаланиш масаласига илмий қарашлар. Иқтисодий тарққиёт ва таҳлил илмий электрон журнали, 2024 йил 31 июль. <https://e-itt.uz/index.php/eitt/article/view/1472/1379>.

10. Суюнова Д.Д. Рақамли технологиялардан фойдаланиш асосида корпоратив бошқарувнинг самарадорлигини ошириш масаласига илмий ёндашув. (Рақамли иқтисодиёт шароитида бизнес ва тадбиркорликни ривожлантиришнинг долзарб муаммолари, халқаро илмий-амалий конференция, 2022 йил 23 декабрь.)

11. Суюнова Д.Д. Акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарувни жорий қилишнинг рақамли трансформациясини амалга оширишга илмий-назарий ёндашув. (Рақамли иқтисодиёт шароитида бизнес ва тадбирворликни ривожлантиришнинг долзарб муаммолари, халқаро илмий-амалий конференция, 2022 йил 23 декабрь.)

12. Suyunov D. X. Corporate governance mechanism: problems and solutions. Monograph // T.: Academia. – 2007. - T. 200.

13. Suyunov, D., and Elmurod Abdusattorovich Khoshimov. "Methodological aspects of assessing the effectiveness of corporate governance in joint-stock companies. Scientific electronic journal" Economics and innovation technologies " 2 (2018).

14. Suyunov D. H. The main problems of corporate governance and ways to solve them //EPRA International Journal of Economic Growth and Environmental Issues (EGEI) ISSN. – С. 2321-6247.

15. Suyunova D.D. Corporate in joint stock companies ways to use digital technologies to improve management. European Journal of Research Development and Sustainability (EJRDS), Available Online at: <https://www.scholarzest.com> Vol. 4 No 09. September 2023 ISSN:2660-5570.